



Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Bartłomiej Sienkiewicz

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 2026 Pani Poseł Urszuli Paślawskiej z 20 marca 2024 roku w sprawie odzyskiwania zabytków ruchomych, w szczególności o charakterze sakralnym, które pierwotnie należały do parafii ewangelickich w Kętrzynie i Pasymiu, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Ad 1.

Przepisy o krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury (tj. Rozdział 2a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840) oraz art. 169 § 3, art. 170 § 2, art. 174 § 2 i art. 223 § 4 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740)) zostały wprowadzone do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (Dz.U. z 2015 r. poz. 397) i obowiązują od dnia 21 czerwca 2015 roku. Uzasadnieniem ich uchwalenia było wzmocnienie ochrony interesów właścicieli dóbr kultury w Polsce (ze szczególnym wskazaniem na ochronę właścicieli będących podmiotami publicznymi, tj. przede wszystkim muzeów i bibliotek) poprzez wyłączenie działania przepisów o zasiedzeniu (art. 174 k.c.) i nabyciu od osoby nieuprawnionej (art. 169 § 1 i 2 k.c.) w odniesieniu do dóbr kultury wpisanych do rejestru, tj. dóbr kultury utraconych przez właściciela w wyniku popełnienia przestępstwa.

W tym kontekście należy zauważyć, że wpisowi do rejestru podlegają zabytki, muzealia, materiały archiwalne i biblioteczne utracone przez właściciela w wyniku popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 278 § 1 i 3, art. 279 § 1, art. 280-283 albo art. 284 § 1-3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 i 2447), tj. kradzieży, kradzieży z włamaniem, rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego i przywłaszczenia. W związku z konstytucyjną zasadą niedziałania prawa wstecz (wywodzoną z art. 2 Konstytucji RP) skutki prawne wpisu danego zabytku do Krajowego rejestru utraconych dóbr kultury, w postaci wyłączenia zasiedzenia i nabycia od osoby nieuprawnionej, mogą powstać wyłącznie w odniesieniu do zabytków, co do których zasiedzenie lub nabycie od osoby nieuprawnionej miałyby nastąpić po dniu wejścia w życie tej regulacji. Skutki te nie mogłyby zaistnieć w odniesieniu do zabytków, których utrata i skuteczne nabycie od osoby nieuprawnionej albo zasiedzenie nastąpiło przed tą datą, zaś próba wprowadzenia regulacji rozciągającej cywilnoprawne skutki wpisu do rejestru na takie zabytki byłaby naruszeniem wyżej wymienionej konstytucyjnej zasady. Tym samym, mając na względzie, że wspomniane przez Panią Poseł w treści interpelacji zabytki zostały najprawdopodobniej utracone na długo przed wejściem w życie przepisów o krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury, przepisy te siłą rzeczy nie mogłyby mieć do tych zabytków zastosowania.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

Ad 2.

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) jasno precyzuje, w jakich okolicznościach może nastąpić wykreślenie obiektów z inwentarza muzeów publicznych, tj. państwowych i samorządowych (art. 23 ww. ustawy). Rozstrzygnięcie kwestii własnościowych co do obiektów przechowywanych w zbiorach polskich muzeów pozostaje w gestii sądów powszechnych, a nie ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Zatem właściwym kierunkiem działania jest występowanie na drogę sądową w sprawach o ustalenie własności.

Ustawa o muzeach dopuszcza także darowiznę muzealium na rzecz innego podmiotu. Jednak to dyrektor muzeum musi skierować wniosek do ministra z prośbą o zgodę na darowiznę, co zostało wskazane w art. 23 ustawy o muzeach. Zgodnie bowiem z obowiązującymi przepisami dyrektor muzeum odpowiada za politykę gromadzenia zbiorów muzealnych oraz za bezpieczeństwo, ochronę i dobro przechowywanych w nim muzealiów. Ewentualny wniosek podlega opiniowaniu także przez Radę ds. Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej.

Ad 3.

Polska jest zobowiązana do implementacji zapisów konwencji, zaleceń lub uaktualnianych wytycznych oraz nowych narzędzi wdrożeniowych Unii Europejskiej, UNESCO i Rady Europy, które stają się częścią polityki ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Jako członek Unii Europejskiej państwo polskie musi także przestrzegać postanowień wynikających zarówno z prawa pierwotnego, jak i wtórnego tej organizacji, także w zakresie stanowienia prawa krajowego w sposób niesprzeczny z tymi unormowaniami. W konsekwencji sposób realizowania ochrony zabytków i opieki nad nimi, poza regulacjami ustawowymi, wyznaczają również postanowienia umów międzynarodowych. Przejawia się to nie tylko w procesie stosowania prawa, lecz także w wydawaniu odpowiednich aktów prawa wewnętrznego, które zapewniają realizację postanowień tych aktów normatywnych w działalności organów państwowych, wykonujących swoje konstytucyjne zadania.

Prowadzone są oceny efektywności wdrożenia poszczególnych obowiązków wynikających z międzynarodowych aktów prawnych, na podstawie których opracowane zostaną dla wybranych grup zagadnień projekty zmian przepisów i podjęte działania mające na celu ich implementację i nowelizację aktualnie obowiązujących przepisów zawartych w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840).

Z poważaniem

z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

SEKRETARZ STANU

Bożena Żelazowska